

Gergely Katalin

SZENT MIKLÓS-NAPI BÚCSÚ GYERGYÓSZENTMIKLÓSON

SZENT MIKLÓS ALAKJA

Szent Miklós a negyedik században élt, a kisázsiai Myra város püspöke volt. Legendája a VI. században a bizánci egyházban bontakozott ki, innen terjedt át Itáliára, és ereklyéinek Bari városába való átvitelével (1087) kultusza a nyugati egyházban is meghonosodott. Búcsújáró temploma 1087–1138 között épült. Mivel Bari a Szentföldre irányuló keresztes hadjáratok gyülekezőhelye és a kereskedelem egyik jelentős központja volt, az itt időző keresztesek és kereskedők elősegítették Szent Miklós tiszteletének terjedését. Így vált Bari városának Szent Miklós temploma a középkor egyik leghíresebb búcsújárárhelyévé.¹

Miklósnak, mint a középkor páratlanul tisztelt szentjének, nagyon erős a magyarországi kultusza is. Ereklyéit az itáliai kegyhelyeket jól ismerő Nagy Lajos király is meglátogatta a 1350 áprilisában megkezdett itáliai hadjárata során.

Szent Miklós életéről, legendájáról, csodatételeiről, jótékonyágáról a Szelepcsényi-kódexben, az Érdy-kódexben, valamint Illyés András legenda-szövegében olvashatunk. Ezek közül a legismertebbek: a három szegény leány megajándékozása, hogy apjuk tisztességesen férjhez adhassa őket, nehogy tisztességtelen életre kényszerüljenek; a tengeri háború lecsendesítése, a gonosz vendéglős által megölt diákok feltámasztása stb. Ezek a legendák ma is élnek; a Miklós-napi prédikációk, így a gyergyószentmiklósi templombúcsú szónokai is, hozzájárulnak e legendatörténetek terjedéséhez.

Kevésbé ismert az egyetlen magyar vonatkozású legenda, melyet Bonfini nyomán Taxonyi János jezsuita szerzetes írt le: Kálmán király, amikor Dalmáciát elfoglalta, fel akarta gyújtani Jádra városát. Miklós püspök, mint a város patrónusa, éjjel álmában megfenyegette, sőt megverte a királyt. Ezért Kálmán reggel felébredvén, amikor érzékelte az éjszakai verés fájdalmát és látta tagjainak kétségét, nem mert szembeszállni a város patrónusával és lemondott tervéről.²

Ezek a szerzteágazó legendatörténetek indokolják, hogy miért válhatott Miklós az eladólányok, diákok, révészek, halászok, vízimolnárok, polgárvárosok, céhek patrónusává.

Páratlan tiszteletéből adódik, hogy latin himnuszai már a középkortól felhangzanak Magyarországon is. 1529-ben Péchy Ferenc magyarra fordítja Anthonius Manicellus Veliternus himnuszát, mely Szent Miklós énekeként válik ismertté:

*„Légy most segítség Szent Miklós minékünk
Kik idnepedet és téged tisztelünk,
Légy te Szent Miklós tanuló ifjaknak
Mi segedelmünk.*

...

*Szegény embernek három száz leánya,
Kiket akar vala gonosz bűnre adnia,
Ő százességek megmaradott vala
Te kenced mia.*

...

*Nagyon téged kiáltanak és téged tisztelnek,
Kiket vizeknek habjai fenyegetnek,
Kik drágaságba hozzád evöltenek:
Segítség leszel nekik.¹⁵*

Szent Miklós neve a középkortól kedvelt keresztnév, emlékét helynevek és patrocíniumok őrzik. Hazai tiszteletéből érdemes kiemelni, hogy a középkorban Gyulafehérváron, a székesegyház városkapu melletti Szent Miklós kápolnijában búcsújáró helye is kialakult.⁴

GYERGYÓSZENTMIKLÓS PATROCINIUMA

Gyergyóóról az első írásos említés az 1332. évi pápai tizedjegyzékben található *Gorgio* néven. Valószínű, hogy a település – mint templomos falu – volt a medence központja és több más faluval együtt alkották az egyházközséget. Feltevések szerint a korabeli település nem az akkor még mocsaras medence belsejében, hanem a várost átszelő Békény patak felsőbb szakaszán volt. A falu fokozatosan húzódott a jelenlegi helyére, de a templom már a XV. században biztosan itt állt, amint ezt a mostani templom toronyaljának kőajtókeretén lévő 1498-as évszám is bizonyítja. A korábbi templom patrocíniumáról nincsenek adataink, azonban a XV. századtól bizonyítható, hogy a templom és a város patrónusa Szent Miklós.⁵

Feltételezem, hogy ebben szerepe volt annak is, hogy a települést átszelő Békény patak, valamint a medencén átfolyó Maros, lehetőséget adott a halászatra, révészkedésre, vízimolnárságra, tutajozásra, márpedig Szent Miklós a fenti foglalkozások patrónusa. Vízi kultuszát csak a barokk korban kibontakozó Nepomuki Szent János tisztelete mosta el, akinek országszerte sokfelé emeltek szobrot, így a gyergyószentmiklósi katolikus templom előtti téren is.

SZENT MIKLÓS NAPJA – MIKULÁS

Szent Miklós napja leginkább a mikulásjárás miatt vált és maradt kedvelté a 19–20. században. A Miklós-napi ajándékozás a középkori diákhabgyományra, az aprószentek napi gyermekpüspök választásra vezethető visz-

sza, amely a 13. századtól Szent Miklós napjára került át, és Európa nagy részén elterjedt. Miklós püspök-*Mikulás* az ünnep előestéjén kíséretével – az ördöggel vagy krampusszal – együtt betér olyan házakba, ahol gyermekek vannak, és ott vizsgáztatja, imádkoztatja, majd tudásuk és viselkedésük szerint édességgel, ajándékkal jutalmazza vagy virgáccsal fenyíti őket, illetve a kíséretében lévő ördög-krampusszal fenyítetteti. Mások a kormosképű, gyermekeket ijesztgető szörnyalakat elkergeti, a gyermekeket megvédi, mintegy utalva a legendabeli történetekre, melyek szerint Szent Miklós is számtalanszor megszegyeníti, meghátrálásra készíti az ördögöt.⁶

Bálint Sándor a hagyomány elszigetelődött formájának tartja a Mikulás társaságában megjelenő krampuszt, vagy ördögöt. Az álarcos, kormos képű, szarvakat viselő szörnyalak Gyergyóban is sokszor szegődik a Mikulás nyomába.

(Gyermekkorom örömeihez tartozott a Mikulás-várás. Főleg akkor örültem, ha nem a cipőmbé tette éjszaka az ajándékot, hanem a szomszédok, ismerősök jóvoltából személyesen is „találkozhattam” vele, s a jól elmondott versért, szép énekért édességgel, meséskönyvvel, régóta sóvárgott dolgokkal ajándékozott meg. Félelmeim között pedig számon tartottam a Krampuszt, aki ijesztően fekete volt, és „rosszaságaimat” felróva virgáccsal fenyegetett, hosszú farkával pedig ide-oda csapkodott. Egy alkalommal el is akart vinni, de „szerencsére” a Mikulás pártomat fogta... Csak jóval később tudtam meg, hogy nem jutottunk volna messzire, mivel az egyik szomszédlegény bujt e félelmetes figura álarca mögé. A szerző „adatközlőjeként” azon személyes élményekről is mesélhetnék, amikor felkérésre én öltöttem magamra ruhát és szerepet, hogy Mikulásként találkozhasanak velem a gyerekek...)

A *Mikulás* szó, akárcsak a *krampusz* a 19. századtól került be a magyar köznyelvbe, előbbi szlovák-cseh, utóbbi bajor-osztrák eredetű. Az 1950-es évektől kezdve ezen megnevezéseket próbálta kiszorítani, helyettesíteni a Téliapó, az orosz telet megszemélyesítő Fagyapó megfelelője, mint a téli ünnepek vallási ideológiáktól mentes ajándékozó alakja.

A Téliapó személyéhez azonban nem társultak a Mikuláshoz kapcsolódó szokások. Ő csak a kötelező iskolai ünnepélyeken jelent meg, illetve a téli vásárok reklámozójaként. 1990 után sok helyen a nevelési intézményekben is „visszatért” a Mikulás, ismét ő lett a hivatalos ajándékosztó.

A Szent Miklós-napi ajándékozás szokása ma is él. Jelmezes Mikulás keresi fel a gyerekes családokat (valamelyik barát, rokon, szomszéd, esetleg „hivatásos” Mikulás személyében), illetve e lehetőség hiányában a szépen kifényesített (ablakba, ajtó elé kitett) csizmákba, cipőkbe teszi az ajándékot.

A mikulásoszás újabb változata, hogy baráti körök, közösségek kisebb-nagyobb ünnepségeket szerveznek, neveiket kisorsolva egymásnak titokban ajándékot készítenek, és azt úgy próbálják a kihúzott név tulajdonosához eljuttatni, hogy az ajándékozó kiléte titokban maradjon, akárcsak a gyerekek előtt a Mikulás személye.

A SZENT MIKLÓS-NAPI ÜNNEPSÉGEK GYERGYÓSZENTMIKLÓSON

1989-ig Gyergyószentmiklós templombúcsúja – mint *dedicatio ecclesiae* – csupán egy ünnepi misét jelentett. Az esti 6 órás szentmisét az különböztette meg a hétköznapi liturgiától, az ünnepivé, hogy énekelt az egyházközség énekkara és az evangélium felolvasása után prédikáció is volt.

1990-ben azonban Hajdó István, helybéli esperes vágyakozni kezdett egy, a Gyergyói-medence lakóit összefogó központi vallásos találkozóra, búcsúra: *„Látván a csíksomyói nagy búcsút szent irigység fogott el. Milyen jó volna nekünk is egy ilyen búcsú, ami szorosabb együttműködést és lelki kapcsolatot eredményezne a kerületben... Búcsút álmodtam, meghívtam a falvakat, hogy vegyenek részt, jöjjenek a búcsúra zászlókkal, s majd mi is visszamegyünk.”* Mint a gyergyói egyházkerület főesperese összehívta paptársait, beszélt a város vezetőivel, az RMDSZ helyi tanácsával és 1990. december 6-án első alkalommal megrendezték a Szent Miklós-napi búcsút.

Az ünnepségen részt vett a város apraja-nagyja, nemcsak katolikusok, hanem reformátusok, sőt ortodoxok is. Előző nap a nyugati testvérvárosok adományainak jóvoltából „mikulásjárás” volt a gyerekeknek. A búcsú napjára pedig – papjaik vezetésével – zászlókkal, keresztekkel érkeztek a szomszédos falvak hívő katolikusai, így vonultak a körmenetben.

A korábbi évektől eltérően már 1990 húsvétján is a feltámadási körmenetet, majd az úrnapi körmenetet nem csupán a templom körül, hanem a

1. kép. Szent Miklós szobor

város főterét megkerülve, győzelmes, hangos énekléssel, ünnepléssel tartották meg. Az átmenetileg szakralizált profán tér lehetősége tehát adva volt az újabb ünnepi eseményhez.

A meghirdetett búcsú jelentőségét emelte, hogy restaurálták a kb. háromszáz évesre becsült, fából készült Szent Miklós szobrot, mint az ereklyét helyettesítő tisztelet tárgyát. Ugyanis Szent Miklós ereklye nincs Gyergyószentmiklóson. 1989 előtt a szobor a templom homlokzati fülkéjében állt, s mivel hivatalosan nem adtak rá engedélyt, az esperes egy éjjel „lelopatta” a szobrot, hogy a restaurálást magyarországi szakemberek titokban elvégezhessék.

Hajdó István számára a Szent Miklós-napi búcsú egyik alap gondolatát épp a szobor adta: *„Szent Miklós, aki ott fön­n a templom homlokza­tán ta­núja volt évszázadok óta a történelmünknek, legyen egy ünnepélyes segítsége a mának. Az ő közbenjárását kérjük.”*

Az esperes nemcsak megálmodta a búcsút, hanem megírta annak „for­gatókönyvét” is. Megbeszélve és segítséget kérve paptársaitól, híveitől, a város vezetőségétől, úgy szervezték meg a búcsút, hogy *„a fénypont Szent Miklós napja legyen, hisz a város neve és a templom titulusa is Szent Miklós”.*

Az ünnep főszervezőjén, Hajdó István esperesen kívül a búcsú megren­dezésében évről-évre sokan dolgoznak, bár nem mindenki kerül előtérbe:

- az egyháztanács felszegi tagjai – állattartó gazdák – kiválasztják a négy legszebb ökröt és egy széles szekeret feldíszítenek zöld fenyőgallyakkal, ezen hordozzák körbe Szent Miklós évszázados faszobrát;
- az ökrök szarvára az „ősrégi” fonott kalácsperecet a pékség dolgozói készítik;
- a Hóvirág néptáncgyűttes tagjai „őrséget állnak” a szobornál és égő gyertyákkal a körmenetben is kísérik a szekér mellett;
- az egyháztanácsosok egy fiatal káplán kíséretében fogadják az érkező keresztaljakat és érkezési sorrendben megjelölik helyüket az ünnepi misét követő körmenetben;
- az énekkar, fúvószenekar az ünnep fényét emelik;
- a hívek, különböző társulatok és lelkeségi mozgalmak tagjai a testvér­városokból érkező vendégek fogadásában segítenek.

A zsúfolásig telt katolikus templomban az ünnepi nagymise általában fél 11-kor kezdődik a papság ünnepélyes bevonulásával. Egy-egy alkalomra 15–30 pap is érkezik a különböző helységekből: gyergyói falvakból, erdélyi, ma­gyarországi, vajdasági testvérlébániaiákról. Az esperes meghívására/felkéré­sére közülük kerül ki a főcelebráns és az ünnepi szónok, akinek a prédiká­ciója egyfajta „fokmérője” is az ünnepnek.

A bevonulás után, a mise elején kerül sor a vendégek nyilvános üdvözlé­sére, ezt követően pedig a testvérvárosok jelenlévő polgármesterei, képvil­selői köszöntik Gyergyó népét. A búcsú egyben találkozási alkalom nemcsak

a környékbelieknek, hanem az Erdély távolabbi vidékeiről, Magyarországról, Vajdaságból, Felvidékről érkezetteknek is. S hogy a díszvendégek jelenléte ne csupán egy protokolláris jelenlét legyen, a városok képviselői bekapcsolódnak a misébe, az „egyetemes könyörgések” alatt imádkoznak a rájuk bízottakért, a népek közötti egyetértésért, a szeretet és béke megvalósulásáért. A közös ünneplés, a liturgián való részvétel erre a kis időre felfüggeszti a határokat.

A református és az ortodox felekezetek papjai templomaikban ugyanebben az időben saját szertartásaiknak megfelelően szintén istentiszteletet tartanak, majd déli 12 órakor a katolikus templomtérről induló körmenetben együtt vesznek részt. Előfordul, hogy saját szertartásuk befejeztével már korábban csatlakoznak a még folyó katolikus liturgiához.

A mise befejeztével a forogatókönyvnek megfelelően kerül sor a körmenetre, melynek szépszájú nézője is akad az út két oldalán sorakozó házak ablakaiban vagy egyszerűen a járdán. Ők a búcsú ún. *passzív résztvevői*.

A menet keresztet és egyházi zászlókat vivő lovasokkal indul. Őket követik a gyergyószentmiklósi férfiak a hármás lobogóval, majd érkezési sorrendben a különböző helységekből érkező keresztalják névtáblával, keresztrel és zászlókkal, hagyományosabb falvakból érkezők a csengettyűsökkel. Utánuk következnek a különböző csoportok: egyháztanácsosok, társulatok, lelkeségi mozgalmak, gyermek mikulások csoportja, cserkészek, papság, Szent Miklós szobra a feldíszített ökrös szekéren, legvégül pedig a „hölgyek”. (Lásd a mellékelt forogatókönyvet!)

2. kép. Gyermekmikulások csoportja a körmenetben.

A templomtérrel indulva a négyes-hatos sorokba rendeződött menet a fúvószenekar és a templomi kórus vezetésével énekelve megkerüli a Főteret, majd visszatér a kiindulási ponthoz, ahol a szentségi áldás és a himnuszok (sorrendben: pápai, magyar, székely) eléneklésével befejeződik a Szent Miklós ünnepségek „fénypontja”: a mise és a körmenet.

A búcsún való részvétel évről-évre nagy tömegeket mozgat meg Gyergyószentmiklóson kívül is: a szomszédos falvakból, a távolabbi testvérvárosokból, egyházközségekből sokan látogatnak ide az Ünnepre. Annál is inkább, mivel december 6-a néhány éve már nemcsak Szent Miklós-búcsúja, mint vallási ünnep, istentisztelet, körmenet szerepel a köztudatban, hanem a város napja is lett. Ennek következtében térben és időben kiszélesedett az ünnep: 1995-től három-négy napos rendezvénysorozattá nőtte ki magát. A szervezők igyekeznek megszólítani az ünnepekre idelátogatók és a városban élők minden rétegét, ezért különféle programok széles választéka csalogatja a közönséget: volt már ezeken a napokon szoboravatás, iskolaszentelés, könyvbemutató; a Főtéren, a Művelődési Házban és a Korona-ház dísztermében gyermekműsorokat, koncerteket, előadásokat tartanak; a Múzeumban, valamint a Figura Stúdió székházában kiállításmegnyitókra kerül sor; a Városházán díszpolgárságot adományoznak az arra érdemeseknek.

Így fonódik egybe szent és profán a város névadójának ünnepén.

A SZENT MIKLÓS-BÚCSÚ ÉRTELMEZÉSÉNEK KÍSÉRLETE

A fentiekből kiderült, hogy a Szent Miklós-búcsú alig nyolc éves múltra tekint vissza. Felvetődik/het a kérdés: szükség volt-e a létrehozására? Hordoz-e, alakított-e ki önálló sajátosságokat? Vajon igazi hagyománnyá válik-e? Lenne-e folytatása a kezdeményező esperes Gyergyóból való távozása után? Ezek a kérdések leginkább a menetben unott arccal lépegető, beszélgető emberek láttán fogalmazódtak meg bennem. Milyen belső motiváció készíteti őket a részvételre? Van-e célja a menetelésüknek? Honnan és hová tartanak?

Kérdések... A lehetséges válaszok keresése, motivációk vizsgálata, elemzése további kutatás tárgyát képezik. Bizonyos idő elteltével némely kérdésre az évről-évre ismétlődő vagy esetlegesen elmaradó események adják meg a választ.

Jelen dolgozat a külső történésekben az ünnep születésének összefüggéseit vizsgálja.

1989 után Gyergyószentmiklóson is (akárcsak Erdély-szerte) megnövekedett a széles tömegeket megmozgató világi és egyházi ünnepek száma: vallásos körmenetek, húsvéti határkerülés, Március 15., felvonulások, Márton Áron centenárium, búcsúk stb.

A vallási élet hivatásos és a városi világi vezetők egyéniségeinek tekintélye, szervezőképessége, másrészt a „szeretnénk magunk megmutatni” befogadó réteg egymásra találása élteti ezeket az ünnepeket és teremt újakat

különféle megemlékezések, évfordulók, szoboravatások, találkozók kapcsán. 1998 szeptemberében a templom vélelmezett fennállásának 500 éves évfordulója alkalmából szerveztek ünnepeket az egyházközségben. Ugyanis a jelenlegi, 1758-ban épített barokk templom toronyaljának kőajtókeretét az előző templomból mentették át. Ezen ma is jól látható a kőbe vésett 1498-as évszám, melynek kerek évfordulója alkalmat szolgáltatott egy újabb ünnepre.

A gyergyószentmiklósi búcsú emlékére 1994. decemberében a Miklós-napi körmenet alkalmával áldották meg a Főtér felső részén felállított kopjafát, melynek **MARADUNK** felirata egyszerre tesz bizonyosságot a hűségről, buzdít a szülőföldön való maradásra, az ősök földjéhez való ragaszkodásra és érzelmi eszközökkel mozgósít az elvándorlás ellen. Hajdó István esperes a legegyszerűbb vasárnapi prédikációtól kezdve a temetéseken mondott búcsúztatásokig minden alkalmat megragad, hogy hangsúlyozza ennek fontosságát. Az említett kopjafa megáldásának szertartásához a szabad könyörgés szövegét is ebben a szellemben fogalmazta: *„Mindenható Atyánk! Áldd meg ezt a kopjafát, amelyet a gyergyói búcsú emlékére állítottunk, hogy hirdesse minden jóakarátú embertestvérünknek a hitet, reményt és szeretetet. Ezeréves történelmi múltunk a hármass isteni erényre épült, és ez őrzött meg minket itt a szülőföldünk ölelő karjában. És ma azért kérünk Uram, add meg a kegyelmet, hogy békében, szeretetben éljünk, és minden megpróbáltatás közepette legyen **Credonk**, hitvallásunk az, amit ez a kopjafa hirdet: **MARADUNK!** Ezt kérjük gyermeki ragaszkodó szeretettel Atyánk, Krisztus a mi Urunk által.”*

A csíksomlyói búcsú mintájára „megálmodott” gyergyói Szent Miklós-búcsú a maga eklektikusságában ellentmondásokat is felmutat.

Szent Miklós szobrának körülhordozása, körmenete alatt Mária, illetve szentségi énekeket énekelnek; sőt az ünnepi szentmisén is mindössze 1–2 Miklós-éneket énekel az énekkar; a közismert énekeskönyvek sem tartalmaznak többet.

A körmenet, mint jelkép – a húsvéti határkerülés lovasaival az élén, akik a vezérkeresztet és a zászlókat viszik – sokkal inkább demonstrációra emlékeztet, mint Cél felé haladó keresztény zarándoklatra.

A Hóvirág együttes fiataljainak őrsegállása Szent Miklós szobra mellett a nagypénteki Krisztus-koporsó őrzésének motívumát juttatja eszembe, illetve a hősök napján kötelező katonai tisztelgést, azonban Szent Miklós kapcsán nem látom ennek igazi funkcióját.

Említettem, hogy a búcsú sikerének egyfajta „fokmérője” az ünnepi szónok prédikációja, akinek gondolatait, előadasmódját a résztvevők nemcsak áhítattal hallgatják, hanem az ünnep után sokáig emlegetik, minősítik. S bár a prédikáció a Szenttel kapcsolatos cselekmény, a liturgia része, amelynek szintén a Szentre kellene irányítania a jelenlévők figyelmét, sokan többre értékelik a szónoki hatásokat, hangerőt, színes fordulatokat, a nemzeti azonoságtudat erősítését szolgáló párhuzamokat. Volt alkalmam eltérő érték

orientációjú emberek véleményét meghallgatni egy bensőséges, lelkiekre irányuló homília kapcsán, amelynek halkszavú előadójáról az a vélemény is elhangzott, miszerint *„Ilyen gyenge prédikáció még nem volt Szent Miklós búcsúkor!”* Ugyanakkor sokak szerint azért volt maradandó, mert „nem kiabált”, hanem a lényegről, a Szeretetről beszélt.

Az ünnepnek megfelelően a szónokok előszeretettel idézik Miklós püspök legendáinak valamelyikét: a titokban végzett jócselekedeteket, mintegy követésre buzdítván a hallgatókat, vagy a csodás eseményeket, melyekkel Isten tanúskodik a szentéletű püspök mellett, aki „húségesen követte Mesterét”. Előfordul azonban, hogy ezek a történetek némileg átalakulnak, változnak, aktualizálva „élik” a jelenben is megtörténhető életüket, vagy (néha meredek) párhuzamot vonva kiindulópontként szolgálnak a mondanivalóhoz.

Egyik évben a szónok a diákokat megölő lelketlen vendéglős története kapcsán a mai gyermekgyilkosságokra, az abortusztvény bevezetésének következményeire irányította a figyelmet, majd érzelmi ráhatással próbálta megindítani a hallgatóságot: *„Nekünk kell minden áldott magyar élet!”* Ugyanakkor az élet védelmén kívül ismételt apellált a nemzeti megmaradás és összetartozás nevében az abortusz ellen: *„...szükséges, hogy ezt a földet védjük...; ahol egyetlenek születnek, a nagyapja sírján rúgnak belé, az unokáinkat itt verik meg Gyergyószentmiklóson...; mert nem lesznek elegendő védeni tudják magukat. Édesanyák! Azt akarjátok-e, hogy gyermekeitek megverjék, letiporják, vagy azt akarjátok, hogy legyünk sokan, erős család?”*

A jelenlévő sokaság érzelmi összetartozásában valószínű, hogy ez utóbbit igenelte, azonban a szomorú valóság a következő: Gyergyószentmiklós Egyházközségének lélekszáma (csak a katolikusokra vonatkoztatva) 1992-ben 17 724, míg 1998-ban 15 243.⁷ E két számadat tükrében úgy tűnik, hogy az érzelmekre ható szónoklatoknak önmagukban nincs elegendő nemzetfenntartó erejük.

A székelyföldi ünnepek mindenikében – akár vallási, akár világi tartalmúak is legyenek – benne van az önazonosság, a „magyarságunk” megmutatásának a vágya, az öntudat, a mitudat igénye: székelyek, magyarok vagyunk, ez a föld a miénk, itt éltek őseink, nekünk is jogunk van nemzeti kultúránk megéléséhez. Gyergyóban ez még kiegészül a katolikus öntudattal, annak ellenére, hogy a felekezetek között békés egymás mellett élés van, sőt az egyes ünnepeken – például Szent Miklós napján – közös a részvétel.

A Szent Miklós búcsúra egyfajta kettősség jellemző: egyszerre hordozza magában a magyarságtudat és a katolicizmus felmutatásának jegeit: nemzeti és vallási szimbólumok használata – viselet, zászlók, keresztek, szobor, himnuszok éneklése –, és egyszerre buzdít egyfajta új lokalitás szellemében az összefogásra a városban lakók között felekezetre, nemzetiségre való tekintet nélkül.

A közös rendezvényeken, szertartásokon, a körmenetben való részvétel talán még természetes velejárója is lehet a Szent Miklós-napi ünnepségeknek, azonban kissé paradoxnak – ugyanakkor tiszteleltre méltónak – éreztem az ortodox pap jelenlétét a mindvégig magyar nyelven folyó liturgiában, és azt is, ahogy a végén a mínusz tíz fokos hidegben sapkáját levéve, rezzenstelen arccal hallgatta végig a pápai, a magyar és a székely himnuszt, amelyek közül ugyebár egyik sem az ökumenét szolgálja. A jelenlévő reformátusok a nemzeti szimbólumok közös használata miatt éreznek közösséget az ünnepi sokaság katolikus többségével, s mivel ez egyben a város napja, a magukénak is tartják az ünnepet.

A búcsún való közösségi részvétel a Szenttel való találkozáson kívül, a résztvevőkben az összetartozás érzését is erősít(het)i. A Hajdó István esperes által megfogalmazott célok között szerepel a „szorosabb együttműködést és lelki kapcsolatot eredményező” találkozás életre hívása a Gyergyói Egyházkerület különböző településeinek hívei között. Azonban éppen az egyik létrehozó cél megvalósulása marad el. A körmenet végén ugyanis, a tömeg szétszéledése előtt hangosbemondón kihirdetik a különböző helységekből érkezett búcsúsok közös visszaindulásának helyét és idejét. Általában a mielőbbi hazamenetel sürgetése miatt az embereknek csak a búcsúfia megvásárlására futja az időből. Ha valaki a saját csoportjával szeretne viszszaemenni, nemigen jut ideje ismerősei, rokonai, barátai meglátogatására, emberi kapcsolatainak ápolására. A gyergyói Szent Miklós ünnepségeknek ezen a pontján következik be „a lazulás, szünetelés, a tömeg magára maradása”.⁸ Úgy tűnik azonban, hogy ez a „magukra maradás” az emberekben nem okoz maradandó hiányérzetet, mivel a búcsún való résztvevők száma az elmúlt években nem csökkent.

A Szent Miklós alakja köré szerveződött ünnep – a maga paradoxonjai ellenére – ezzel (is) bizonyítja életképességét, igényét a folytonosságra. Szójátékkal élve: Szentmiklóson Szent Miklós jövőre is visszavár!

A körmenet útvonala: indulás a katolikus templomtól, majd a Főtér megkerülésével vissza a templom melletti térre, ahol Fogarassy Mihály, gyergyószentmiklósi püspök szobra áll.

FORGATÓKÖNYV⁹

1993. december 5-én déli 12 órakor a főtéren a Szent Miklós szobor leplezése és megszentelése. A 12 órás szentmise ennek befejeztével kezdődik, hogy mindenki részt vehessen a szobor megáldásának ünnepségén.

Szent Miklós szobrának megáldása

- Férfikar: Szent Miklós nagy neved... szólamra
- Dézsi Zoltán polgármester
- Leplezés. Ezalatt a fiatalok: Szent Miklós...
- Dr. Réti Miklós képviselő úr.

- Fiatalok éneke: Havas hegyen...
- Ort. Paul Dumitru imája
- Bíró Sándor ref. lelkész imája
- Vers: A szobornál: Minier
- Kat. Egyház.
- Ki tudja merre...

December 5-én, az esti szentmise előtt a körmeneti Szent Miklós szobrának elhelyezése; – őrtség.

Az esti szentmisén gyónási alkalom. A búcsú akkor teljes, ha szentaldózáshoz járulhatunk.

1993. december 6.

Reggel 7 órakor ünnepi harangszó-ébresztő.

Reggel 8 órakor Szent Miklós szekéren végigvonul a városon és mindenkit meghív a búcsús nagymisére és az ünnepekre.

D.e. fél 11 órakor ÜNNEPÉLYES BÚCSÚS MISE.

Bevonulás a Plébánia udvaráról – Papság és a *Hóvirág* együttes.

(A szentély fenntartva a meghívottaknak és a kórus az énekkarnak.)

Bevonulásra: orgonajáték és miseének:

Kezdődik az ének... SzVU.– 229.

Bevezető gondolat helyett: vers – Mikulás.

Zsoltár: Férfi kar – Szent Miklós nagy...

Alleluja: Szentlélek Isten jöjj..., női kar.

Szentbeszéd előtt: Jöjj Szentlélek... ének

Szentbeszéd: Horváth István – marosújvári plébános

Felajánlás: Térdemre borulok...népének.

Áldozás:

- Ave Mária..., női kar.
- Üdvözlégy Oltáriszentség...
- Fiatalok éneke...
- Krisztus Király a...
- Fiatalok német éneke.
- Most az Úr Kr. vagy Ó szeretet szent...

Körmenet, indulás előtt a Szózat – női kar.

Körmeneti énekek alább.

Szentmise után körmenet

- Lovasok viszik a keresztet
- Pápai zászló és a Mária-zászló
- Vezérkereszt – Gondnok és két gyertyás
- Fúvószenekar – A park felső felében elhelyezkednek az énekkarral együtt és innen irányítják az énekeket.

További sorrend:

Gyergyószentmiklósi férfiak zászlókkal és a hármas lobogóval.

A falvak saját keresztjükkel az érkezési sorrendben:

A falvak után sorolódnak a különböző meghívottak és testvérvárosok.

- Latin egyháztanács
- Örmény egyháztanács – Piros köpönyegesek
- Iskolák-osztályok az osztályfőnök vezetésével
- Fiatalok
- Az Ortodox testvéregyház
- A Református testvéregyház
- R.M.D.SZ.
- Nőegylet
- Város Vezetősége
- Mária Kongregáció
- Harmadrend
- Különböző lelkiségek csoportjai
- Cserkészek
- Papság a ministránsokkal
- SZENT MIKLÓS SZOBRA AZ ÖKRÖS SZEKÉRREL
- Fiatalok gyertyákkal
- Hóvirág együttes kíséri a szekér után
- Rózsafüzér társulatok
- Mária Szeplőtelen Szíve Társulat
- Lourdes-i Mária Társulat
- Hölgyek
- A főtéren körben a 7 kereszt adventi koszorúkkal díszítve

A templomba visszatérés ugyanazon a kapun, ahol elindult a körmenet.

A fúvós zenekar a Plébánia előtt a járdán áll.

A Körmenet énekei:

- Angyaloknak Királynéja...
- Győzelemről énekeljen...
- Te vagy földi éltünk...
- Krisztus Király a porba hullva...
- Boldogságos Asszonyunk...
- Hozzád fohászunk...
- Óh, áldott Szűzanya...

Templomhoz visszaérkezve, amíg a szobrot viszik be: Ki tudja merre...

- Ünnepeles szentségi áldás: Tantum ergo...
- Hallgasd meg...
- Hol Szent Péter...
- Nemzeti imádság...

Kivonulásra:

- Angyaloknak Királynéja...
- Nagyasszonyunk, hazánk...

- Népek áldott védasszonya...
- Dicsértessék a Jézus...

JEGYZETEK

1. Bálint Sándor: *Ünnepi kalendárium I.* Budapest. 1977. 27., valamint Bálint Sándor – Barna Gábor: *Búcsújáró magyarok – A magyarországi búcsújárás története és néprajza.* Budapest. 1994. 33.
2. Idézi Bálint Sándor, 1977. 32.
3. Bálint, 1977. 39.
4. Bálint–Barna, 1994. 34.
5. Vö. Tarisznyás Márton: *Gyergyó történeti néprajza.* Bukarest. 1982. 187–191.
6. Bálint, 1977. 46.
7. Lelkipásztori mérleg 1998. – Hajdó István főesperes, Gyergyószentmiklós
8. Közművelődési ünnepeinkről – Csíkszereda. 1991. szeptember 27. In: *Művelődés* LI. 1988. 5-6. 21-27.
9. A Hajdó István esperes által összeállított *Forgatókönyv* 1993-ban. Törzsanyaga évről-évre ugyanaz marad, csupán a lényegesnek tűnő változásokat írják át benne, aktualizálják, kiegészítik, módosítják a dátumot stb.

IRODALOM

BÁLINT Sándor

1977 *Ünnepi kalendárium I.* Budapest.

BÁLINT Sándor – BARNA Gábor

1994 *Búcsújáró magyarok – A magyarországi búcsújárás története és néprajza.* Budapest

TARISZNYÁS Márton

1982 *Gyergyó történeti néprajza.* Bukarest

ANONYMUS

1991 Közművelődési ünnepeinkről. In: *Művelődés* LI.